

Jaaroverzicht Samenlevingsopbouw 2013 – 2014

SAMENWERKEN

De sector Samenlevingsopbouw

Samenlevingsopbouw komt op

- voor het recht op een menswaardig bestaan
- voor iedereen, maar in de eerste plaats voor mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie: mensen in armoede, sociale huurders, thuislozen, alleenstaanden, mensen zonder wettig verblijf, laaggeschoolde langdurig werklozen ...

Samenlevingsopbouw ondersteunt

- deze mensen in hun strijd tegen uitsluiting en achterstelling
- het samen werken aan structurele veranderingen voor hun noden en problemen
- de vraag naar beleid dat luistert naar deze groepen en kiest voor sociale maatregelen

Samenlevingsopbouw zet in op

- de toegang tot sociale grondrechten: behoorlijke huisvesting, onderwijs, sociale zekerheid, gezondheid, arbeid, gezond leefmilieu, culturele en maatschappelijke ontplooiing
- werken in aandachtsgebieden: gebieden met gebrekkige of slechte leefomstandigheden als gevolg van achterstelling en uitsluiting

Samenlevingsopbouw staat voor

- een rechtvaardige samenleving
- een samenleving met een evenwicht tussen de waarden van vrijheid, gelijkheid, solidariteit

De sector Samenlevingsopbouw

- acht regionale instituten begeleiden de buurt- en opbouwwerkers in 145 lokale projecten in Vlaanderen en Brussel
- het landelijk instituut ondersteunt de 250 medewerkers met vorming, onderzoek en methodiekontwikkeling, thematische werkingen, beleidswerk, informatie en communicatie
- de instituten werken samen over de thema's wonen en energie, maatschappelijke dienstverlening, onderwijs, platteland. Ze maken afspraken over vorming en communicatie.
- de Beleidsgroep Samenlevingsopbouw behartigt de belangen van de sector en heeft een beleidsmedewerker

www.samenlevingsopbouw.be

Inhoud

- 4 Samenwerken**
is broodnodig
- 8 Ieders stem telt**
herverdeling en solidariteit
- 12 Samen campagne voeren**
voor het recht op wonen
- 14 Samenwerken aan het lokaal proactief kader**
een handleiding en beleidsaanbevelingen
- 16 Gelijke onderwijskansen**
een zaak van iedereen
- 18 Succesvol samenwerken**
is een stiel

Samen- werken is broodnodig

Ons onderwijs reproduceert sociale ongelijkheid. De sociale ongelijkheid in de Belgische gezondheidszorg is verontrustend. De inkomensongelijkheid stijgt ...

Sociale ongelijkheid en maatschappelijke achterstelling zijn fenomenen die steeds opnieuw de kop opsteken en structureel aangepakt moeten worden. Zolang een samenleving armoede en ongelijkheid bestendigt en reproduceert, moeten beleid en middenveld samen werk maken van het wegwerken van deze ongelijkheid.

Wat doet Samenlevingsopbouw?

Samenlevingsopbouw wil structurele mechanismen van achterstelling en uitsluiting wegwerken.

We zetten in op specifieke thema's: toegang tot grondrechten zoals wonen, gezondheid en onderwijs. Daarbij richten we ons op bewoners van achtergestelde buurten, migranten en nieuwkomers, mensen in armoede ... We streven naar oplossingen voor gemeenschappelijke problemen van achterstelling en uitsluiting door mensen in

maatschappelijk kwetsbare posities te ondersteunen en hen te versterken om daarin zelf een rol op te nemen.

Deze combinatie maakt dat Samenlevingsopbouw een unieke bijdrage levert aan het wegwerken van achterstelling en uitsluiting. Samenlevingsopbouw zet in op sociale actie en de organisatie van tegenspraak, sociale innovatie en directe oplossingen.

Situaties van achterstelling en uitsluiting zijn complexe maatschappelijke problemen, waarvoor de oplossingen nooit eenvoudig zijn en zelden in handen van één actor liggen. Beleidsinstanties noch middenveldorganisaties kunnen dit alleen, ook Samenlevingsopbouw niet. Er zijn geen mensen of organisaties zo generalistisch en specialistisch tegelijk dat zij complexe sociale vraagstukken helemaal zelf kunnen oplossen.

De complexe realiteit waarmee we geconfronteerd worden, schreeuwt om samenwerking. Om passende sociale oplossingen te vinden die mensen in maatschappelijk kwetsbare posities ten goede komen, moeten we samenwerken, netwerken, partnerschappen aangaan en allianties vormen met bondgenoten.

Onze tijd ver vooruit

Sinds jaar en dag draagt Samenlevingsopbouw samenwerken en netwerken hoog in het vaandel. De praktijkontwikkelaars van Samenlevingsopbouw Vlaanderen waren in 1999 hun tijd ver vooruit toen ze hun bevindingen bundelden in de publicatie 'Netwerken: de dans der partners'. Ze reikten buurt- en opbouwwerkers handvatten aan om hun samenwerkingspraktijk te ondersteunen. Het is met dit materiaal dat we al meer dan 15 jaar de boer opgaan om diverse organisaties en sectoren te overtuigen van het belang van samenwerken.

Ook in het toekomsttraject dat de sector vandaag voor zichzelf uitstippelt, staat samenwerken hoog op de prioriteitenlijst, zowel sectorintern als met externe partners.

In de sector moeten we de krachten bundelen in goed gekozen acties, waarover we gemeenschappelijke praktijk ontwikkelen, draagvlak creëren en resultaten afdwingen bij de verantwoordelijke instanties. Daarnaast moeten we inzetten op samenwerking met andere middenveldorganisaties en beleidsinstanties.

20 maart 2014 – Sectorsdag Antwerpen

Samenwerken is de nieuwe competitie

In het politiserend verhaal dat we als Samenlevingsopbouw willen brengen, gaan strijd en machtsopbouw vooraf aan overleg en compromis. Mensen in maatschappelijk kwetsbare posities zijn onze eerste partners. In onze aanpak staat hun participatie voorop. Binnen de sector Samenlevingsopbouw komen geen beleidsaanbevelingen tot stand zonder praktijkervaring.

Daarnaast werken we samen met middenveldorganisaties en beleidsinstanties. We zoeken naar complementariteit en samenwerking met welzijns- en sociaal-culturele organisaties. Met beleidsinstanties sleutelen we aan oplossingen vanuit praktijkervaringen.

Samenlevingsopbouw zal zich in de toekomst, nog meer dan vroeger, ontwikkelen als een netwerkstructuur waarbij we onze praktijk en kennis permanent aanvullen met en aftoetsen aan derden. Samenlevingsopbouw zal over het muurtje kijken, allianties smeden met voor de hand liggende, en met minder vanzelfsprekende partners: armenverenigingen, zelforganisaties van etnisch-culturele minderheden, CAW's, de milieubeweging, de (oude) arbeidersbeweging, het sociaal-cultureel werk, het sociaal-cultureel werk... maar ook met de OCMW's.

Samenwerken in beeld

'Samenwerken' is de kapstok waaraan we deze jaarpublicatie opgehangen. Projecten als 'Ieders stem telt', Lokaal Proactief Kader, Zaak van iedereen ... zijn sterke voorbeelden van samenwerking die we graag in de kijker zetten.

Omdat samenwerken broodnodig is.

Chris Truyens
Directeur Samenlevingsopbouw Vlaanderen

20 maart 2014 – Sectordag Antwerpen

www.samenlevingsopbouw.be

De nieuwe gezamenlijke website van de 9 instituten Samenlevingsopbouw.

wonen, welzijn, onderwijs, stad & dorp

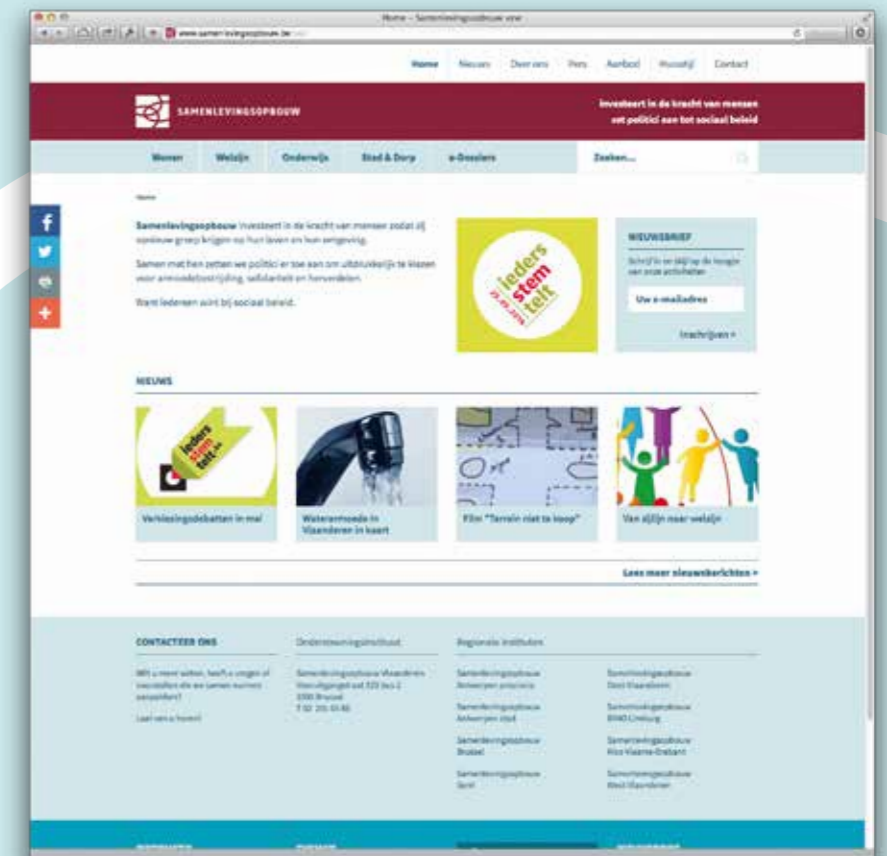
- Wat pakken we aan?
- Hoe doen we dat?
- Zo zien wij sociaal beleid

e-Dossiers

Spelen kort op de bal. Bieden analyses, duiding en opinies bij maatschappelijke thema's.

en verder

Informatie over de sector en onze projecten, publicaties, films, visieteksten, bibliotheek.

SAMENLEVINGSOPBOUW

Ieders stem telt, 2014

herverdeling en solidariteit

Stemmen is geen spel ...

24 maart 2014 – Lancering 'Stemmen is geen spel' met de politici Hans Bonte (Sp.a), Cindy Franssen (CD&V), Lies Jans (N-VA), Wouter Devriendt (Groen), Peter Gysbrechts (Open VLD) en Kim De Witte (PVDA+)

Regionale, federale en Europese overheden hebben hefboomen in handen om achterstelling en uitsluiting aan te pakken. Met 'Ieders stem telt, 2014' mengden wij en onze partners ons ook nu in het verkiezingsdebat. Samen met mensen in maatschappelijk kwetsbare posities beïnvloedden we het politieke en publieke debat. Beleidsvoorstellen, lobbywerk, persacties en de campagne 'Stemmen is geen spel' waren onze instrumenten.

Een gezamenlijk Memorandum

De partners van 'Ieders stem telt' stelden een **memorandum op over 9 thema's**, gekoppeld aan concrete beleidsvoorstellen. Solidariteit en herverdeling zijn de sleutelwoorden in onze standpunten.

Wanneer de politieke partijen volop aan hun verkiezingsprogramma werkten, startten we een intensieve lobbyronde. Mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie namen deel aan die gesprekken en lieten hun bezorgdheden voor een nieuw beleid horen. Op de partijhoofdkwartieren en bij lokale kandidaten bepleitten we onder meer een transparante en rechtvaardige fiscaliteit die ervoor zorgt dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. De middelen die de overheid hiermee int, moet ze investeren in toegankelijke en kwaliteitsvolle

basisvoorzieningen voor iedereen, in duurzame en kwalitatieve jobs, in onderwijs als hefboom tegen sociale uitsluiting, in betaalbare en kwaliteitsvolle woningen voor iedereen, in toegankelijke gezondheidszorg.

Stemmen is geen spel

Met de interactieve en informatieve site '**Stemmen is geen spel**' mengden we ons in het publieke verkiezingsdebat. We nodigden de kiezer uit om zich te informeren over de sociale uitdagingen voor de nieuwe regeringen na 25 mei.

'Stemmen is geen spel' peilde aan de hand van foto's naar de kennis bij de bezoekers over de sociale problemen in ons land. De site informeerde over onze oplossingen en over de oplossingen die de politieke partijen in de verkiezingsstrijd gooien. De bezoeker kon zijn stem uitbrengen voor een sociaal beleid door een selfie te posten op de site. Warre Borgmans, Reinhilde Decler, Nigel Williams, Chris Lomme, Geert Six en Donaat Deriemaeker gaven het voorbeeld.

In de weken voor verkiezingszondag waren onze beleidseisen en de voorstellen van de politieke partijen onderwerp van gesprek op de **Ieders stem telt-debatten** overal in Vlaanderen.

7 mei 2014 – Tentenactie, Brugge

KIEZEN VOOR EEN SOLIDAIRE SAMENLEVING

Heroverdeling is nodig

1. Een toereikend minimuminkomen als basis voor een menswaardig bestaan
2. Recht op wonen en energie
3. Een duurzame job voor iedereen
4. Recht op goede maatschappelijke dienstverlening
5. Een goede gezondheidszorg
6. Onderwijs als hefboom tegen sociale uitsluiting
7. Toegankelijke justitie
8. Kansen om te participeren aan vrijetijdsactiviteiten
9. Basismobiliteit voor iedereen

De integrale tekst van het memorandum vind je op www.iedersstemtelt.be

“De campagne ‘Ieders stem telt’ plaatst sociale thema’s hoog op de politieke agenda. Mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie krijgen een stem, mengen zich in het verkiezingsdebat en schuiven hun beleidsprioriteiten naar voor. Zij vragen politici om expliciet te kiezen voor sociaal beleid.”

“Dit waarmaken veronderstelt machtsopbouw en tegenspraak. Samenlevingsopbouw kan dit niet alleen. ‘Ieders stem telt’ wordt gerealiseerd samen met vele lokale en bovenlokale partnerorganisaties.”

Wat na 25 mei 2014?

‘Ieders stem telt’ blijft ook na de verkiezingen belangrijk wanneer het nieuwe beleid vorm krijgt. De opmaak van beleidsplannen is niet voldoende. Het komt er op aan om echt sociaal beleid te voeren. Samenlevingsopbouw blijft hier, als kritische luis in de pels, nauwlettend op toezien.

In 2012 was de campagne gericht op de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober. Ook de resultaten van ‘Ieders stem telt 2012’ volgen we verder op. We screenen de beleidsplannen van gemeenten en OCMW’s op initiatieven voor meer sociaal beleid en koppelen de resultaten hiervan terug naar onze doelgroepen. Zo weten zij wat de plannen van hun gemeente zijn. De komende zes jaar houden we nauwlettend in het oog wat er met onze prioriteiten voor een sociaal beleid op lokaal niveau gebeurt. We blijven politici achter de verenzitten en hen aan hun beloftes herinneren.

8.000 mensen

werden in 2012 bevraagd over hun beleidsprioriteiten. De prioriteiten die behoren tot het Vlaamse, federale en Europese bevoegdheidsniveau bundelden we in een nieuw memorandum. Hiermee gingen we langs bij de partij-hoofdkwartieren en bij lokale kandidaten

1 gezamenlijk memorandum

over sociale thema’s, met solidariteit en herverdeling als sleutelwoorden

230 lokale en 3 Vlaamse partners

deden met ons mee: Welzijnszorg, Welzijnsschakels, Uit de Marge, armenverenigingen, CAW, VormingPluscentra, Basiseducatie, vakbonden, mutualiteiten, huurdersbonden, SVK, CLB, straathoekwerk, zelforganisaties ECM en vele anderen

150 andere organisaties

ondertekenden het memorandum

10.000 mensen

deden mee aan ‘Stemmen is geen spel’

13 politieke debatten

in Leuven, Mechelen, Antwerpen, Gent, Brugge, Brussel, Vilvoorde, Grimbergen, Halle, Oostende, Geel, Turnhout, Genk

12.000 postkaarten

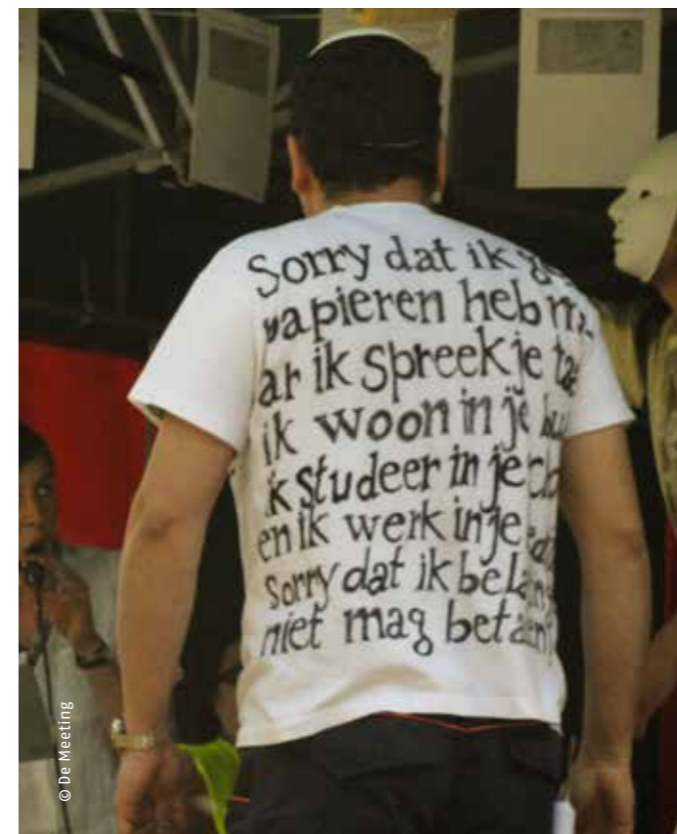
als uitnodiging om een kijkje te nemen op iedersstemtelt.be

1.000 ballonnen

2.000 badges en

4.000 balpennen

werden uitgedeeld

Samen campagne voeren

voor het recht op wonen

Door de zesde staatshervorming worden de gewesten vanaf 2015 bevoegd voor de woonfiscaliteit en de private huurwetgeving. Vlaanderen en Brussel krijgen dan extra geld en instrumenten in handen om de private en sociale huurmarkt de nodige zuurstof te geven en het 'recht op wonen' voor iedereen toegankelijk te maken.

In de maanden voor de verkiezingen van 25 mei 2014 voerde Samenlevingsopbouw met andere organisaties campagne om politici te overtuigen van de nood aan een rechtvaardiger woonbeleid. Door het smeden van slimme allianties kunnen we effectief een verschil maken in het realiseren van het recht op wonen voor mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie.

20 jaar 'recht op wonen' in de Belgische Grondwet

Het recht op wonen bestaat 20 jaar. Toch is dat recht voor veel Belgen een lege doos. Op 25 februari 2014 voerden Vlaamse, Brusselse en Waalse verenigingen samen actie

25 februari 2014 – In Molenbeek werd een ijssculptuur onthuld, symbool voor het fragiel recht op wonen.

en riepen op om dringend werk te maken van degelijk en betaalbaar wonen voor iedereen. In aanwezigheid van de drie gewestministers voor Huisvesting, onthulden de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen, Samenlevingsopbouw en anderen een ijssculptuur. Een symbool voor het fragiele recht op wonen.

1/3 is de max Het huidig huurbeleid is geen cent waard

Een samenwerking tussen Samenlevingsopbouw, het Vlaams Huurdersplatform, het Netwerk tegen Armoede en vele lokale partners bracht in april en mei 2014 het huurbeleid over de aandacht. Er werd actie gevoerd in onder meer Hasselt, Brugge, Sint-Niklaas, Antwerpen en Leuven voor:

- meer subsidies voor meer huurders
- meer en betere huurwoningen
- een woonbeleid dat aandacht heeft voor de private huurmarkt en niet enkel inzet op eigendomsverwerving

DECENNIUMDOELEN 2017 OVER WONEN

In dit samenwerkingsverband coördineert Samenlevingsopbouw Vlaanderen de standpuntbepaling over het thema wonen.

Decenniumdoelen vraagt aan de toekomstige regeringen om:

- zeker 75.000 sociale woningen ter beschikking te stellen
- renovatie en sociale vernieuwing in de private huursector te stimuleren
- een fiscaal beleid voor verhuurders en een huursubsidie voor huurders in te voeren
- een minimumpakket aan energie grondwettelijk te maken

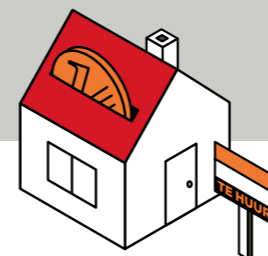
www.decenniumdoelen.be

HET HUIDIGE HUURBELEID IS GEEN CENT WAARD. DAT MOET ANDERS.

WIJ VRAGEN:

- Meer subsidies voor meer huurders
- Meer en betere huurwoningen
- Een woonbeleid dat aandacht heeft voor de private huurmarkt, en niet enkel inzet op eigendomsverwerving

1/3
is de
MAX
meer
subsidie
voor meer
huurders

Samenwerken aan het lokaal proactief kader

een handleiding en beleidsaanbevelingen

Het project Lokaal Proactief Kader speelt in op de problematiek van 'onderbescherming' en wordt ontwikkeld in nauwe samenwerking met partners uit de sociale- en welzijnssector. HIVA (KU-Leuven) levert de wetenschappelijke onderbouw.

Onderbescherming betekent dat mensen recht hebben op maatschappelijke dienstverlening, maar die om allerlei redenen niet ontvangen. Als oplossing schuiven we 'proactief handelen' naar voor. Dat betekent dat hulp- en dienstverleningsinstanties zelf het initiatief nemen om rechthebbenden te bereiken, te informeren en hulp te bieden.

Samenwerken en netwerken

Eind 2013 verscheen het HIVA-onderzoeksrapport 'Een kader voor lokaal proactief handelen ter bestrijding van onderbescherming', gemaakt in opdracht van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Dit onderzoek zegt dat het bestrijden van onderbescherming een gedeelde verantwoordelijkheid is. Samenwerken en netwerken zijn essentieel om proactieve dienstverlening te realiseren.

Het OCMW en organisaties die mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie verenigen, zoals Samenlevingsopbouw en armenverenigingen, zijn onmisbaar in dit verhaal. Maar ook minder voor de hand liggende partners moeten in het netwerk betrokken worden: Centra Algemeen Welzijnswerk, wijkgezondheidscentra, geestelijke gezondheidszorg, huisartsenkringen, mutualiteiten, vakbonden, Kind en Gezin, de politie ...

Ook op beleidsniveau moeten bruggen geslagen worden om tot een geïntegreerd en integraal beleid ten aanzien van mensen in onderbescherming te komen.

In een sterk netwerk kunnen organisaties complementair werken en elkaars aanbod aanvullen. Maar samenwerken en netwerken is een intensieve activiteit en vraagt van organisaties extra inspanningen. Het is dan ook belangrijk dat de overheid hiervoor voldoende ruimte, middelen en stimulansen voorziet.

Eind 2014 wordt het project afgerond. Op **het slotmoment in november 2014** worden een handleiding voor proactief handelen en beleidsaanbevelingen gepresenteerd.

E-DOSSIERS EN THEMABOEKEN

De e-Dossiers en een jaarlijks Themaboek vervangen de papieren TerZake-Cahiers van Samenlevingsopbouw Vlaanderen.

e-Dossiers

Met de e-Dossiers gaan we digitaal en spelen we kort op de bal. Een e-Dossier biedt analyses, duiding en opinies bij

een maatschappelijk thema. De projecten van Samenlevingsopbouw illustreren de praktijk.

Reeds online: 'Anders wonen', 'Sociale stadsvernieuwing', 'Politiek en middenveld'. In de pipeline: 'Coöperatief ondernemen'.

De e-Dossiers zijn gratis te lezen op www.samenlevingsopbouw.be

Themaboek 'Politieke ruimte'

'Politieke ruimte' (2013) gaat over de relatie tussen politiek en middenveld. Het boek laat Vlaamse partijvoorzitters, academici, middenveldadepten en mediamensen aan het woord.

Bestellen www.samenlevingsopbouw.be ("Aanbod"). Kostprijs: € 27

Gelijke onderwijskansen

een zaak van iedereen

Samenwerking tussen ouders, school en lokale gemeenschap heeft een positief effect op de slaagkansen van leerlingen, verhoogt de betrokkenheid van gezinnen en versterkt leerkrachten in hun kerntaak.

Het discussietraject 'Zaak van iedereen' startte in 2011 en liep tot eind 2013. Het bracht leerkrachten, directies, ouders, CLB's, onderwijskoepels, vakbonden, welzijnsorganisaties en vele geïnteresseerden samen om na te denken over gelijke onderwijskansen. Vier partnerorganisaties ondersteunden het initiatief: UNICEF, Vlaamse Scholierenkoepel, LOP Secundair Antwerpen, Gezinsbond.

Het resultaat van het traject zijn 49 aanbevelingen. De aanbevelingen werden gepresenteerd op de Signaaldag ZVI op 13 december 2013 en ingebracht in het memorandum 'Ieders stem telt'. Ze vormen de basis voor verdere dialoog met scholen, lokale besturen, onderwijsvakbonden en het Vlaamse onderwijsbeleid.

13 december 2013 – Signaaldag ZVI

49 Aanbevelingen

De beleidsaanbevelingen gaan over: de leerkrachten en het schoolteam maken het verschil (16), het partnerschap tussen de school en de ouders (17), de inbedding van de school in de samenleving (16).

In het najaar verschijnt een **digitale publicatie**.

www.zaakvaniedereen.be

“De lerarenopleiding moet toekomstige leerkrachten inzicht geven in de leefwereld van maatschappelijk kwetsbare kinderen. Scholen moeten investeren in coaching en permanente vorming van leerkrachten en directies.”

“De schoolinfrastructuur kan buiten de lesuren gebruikt worden door de lokale gemeenschap.”

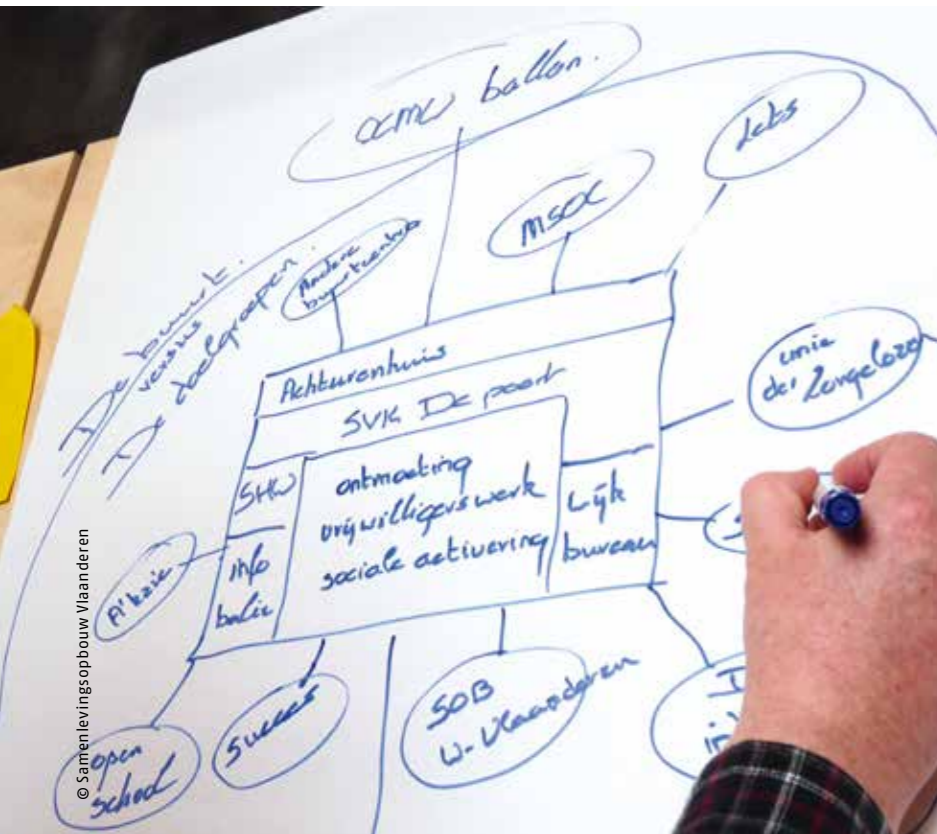
“Jongeren en kinderen krijgen niet altijd van thuis uit de nodige vaardigheden of steun. Scholen kunnen dit opvangen en zo het zelfbeeld en de slaagkansen van deze kinderen en jongeren gunstig beïnvloeden.”

“Jongeren die getroffen zijn door armoede, beschouwen zichzelf niet als 'arm'. Zij voelen zich uitgesloten.”

Succesvol samenwerken

is een stiel

© Samenlevingsopbouw Vlaanderen

Netwerken zijn 'in' en dat is logisch want samenwerken is nodig. Om gepaste sociale oplossingen te vinden die onze doelgroepen ten goede komen, zijn ook beleidsinstaties en middenveldorganisaties op mekaar aangewezen.

Dans der partners

De praktijkontwikkelaars van Samenlevingsopbouw Vlaanderen waren in 1999 hun tijd ver vooruit toen ze hun bevindingen bundelden in de publicatie 'Netwerken: de dans der partners'. Ze reikten opbouwwerkers handvatten aan om hun samenwerkingspraktijk te ondersteunen.

De daarop volgende jaren groeide de vraag naar dit materiaal, in de sociale sector en daarbuiten. Allerlei organisaties en sectoren doen een beroep op de expertise van Samenlevingsopbouw Vlaanderen om te leren over samenwerken: VormingPlus, diensten Geestelijke Gezondheidszorg, Kind & Preventie, Inburgering, integratiesector, Steunpunt Jeugd, vakbonden. De basiscursus 'Samenwerken in netwerken' evolueerde naar een vormingsaanbod over de procesbegeleiding van de samenwerking. Netwerksamenwerking is een stiel die vakmanschap vereist.

Ook de Arteveldehogeschool uit Gent ziet dat zo. Om de professionalisering van netwerken te stimuleren, zet de hogeschool onderzoek op. Onder meer over de rollen en bijhorende competenties die vereist zijn om goed te kunnen samenwerken.

Tijdens een **gezamenlijke studiedag op 9 mei 2014** presenteerden Samenlevingsopbouw Vlaanderen en Arteveldehogeschool hun inzichten en ervaringen aan ruim 120 deelnemers.

Colofon

Samenlevingsopbouw Vlaanderen vzw
Vooruitgangstraat 323 bus 2
1030 Brussel
Tel. 02 201 05 65

www.samenlevingsopbouw.be
info.vlaanderen@samenlevingsopbouw.be

Samenstelling: Geert Schuermans & Bernadette Verreth
Vormgeving: MadebyHanna.com

mei 2014

SAMENLEVINGSOPBOUW

De sector Samenlevingsopbouw organiseert mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie. Samen met hen pakken buurtwerkers en opbouwwerkers gemeenschappelijke problemen aan die te maken hebben met grondrechten of met de leefomstandigheden in hun buurt, stad, dorp of streek. De focus ligt op een kwaliteitsvol leven en samenleven. Samenlevingsopbouw werkt aan een beleid dat afgestemd is op de noden en behoeften van maatschappelijk kwetsbare groepen.

www.samenlevingsopbouw.be